

Wstęp

W ramach pedagogiki jako nauki rozwija się dość prężnie pedeutologia, która czyni przedmiotem swoich zainteresowań naukowych nauczyciela i jego zawód, analizuje nauczyciela w splocie uwarunkowań rzutujących na jego życie osobiste i zawodowe. W Polsce zainteresowanie nauczycielem, jego pracą, rozwojem zawodowym, skutecznością nauczania, które zaowocowało licznymi badaniami, zaczęło narastać od lat siedemdziesiątych XX wieku, kiedy to nastąpiły istotne zmiany zarówno w podejmowanej przez badaczy edukacji problematyce, jak i w założeniach metodologicznych badań służących poznawaniu nauczyciela.

W grupie problemów szczegółowych, które wpisują się obecnie w obszar zainteresowań pedeutologii, znajdują się chociażby te dotyczące: życia i pracy nauczyciela, pozycji społeczno-zawodowej nauczyciela, autorytetu nauczyciela, etosu nauczycieli, etyczności postaw nauczycielskich, etycznego wymiaru pracy i profesjonalizmu nauczycieli, kodeksu etyki zawodowej nauczyciela, osobowości nauczyciela, prestiżu zawodu nauczyciela, przemian w strukturze zawodowej nauczyciela, warunków pracy nauczyciela, doboru kandydatów do zawodu nauczyciela, kształcenia, doksztalcania, doskonalenia i samokształcenia nauczycieli, rozwoju nauczyciela, światopoglądów pedeutologicznych, sukcesu zawodowego nauczyciela, satysfakcji zawodowej i samorealizacji, stresu w pracy nauczyciela, czy też wypalenia zawodowego nauczycieli i odchodzenia nauczycieli z zawodu¹. Poszerzenie pola problemowego współczesnej pedeutologii o takie kategorie, jak chociażby: profesjonalne wspólnoty nauczycieli, szkoła jako organizacja ucząca się, kariera zawodowa nauczyciela czy uczenie się nauczyciela w miejscu pracy lub biograficzne uczenie się oraz legitymizacja nowych wzorów prowadzenia poszukiwań badawczych odnoszących się do nauczyciela i jego pracy, świadczy o podążaniu tej subdyscypliny pedagogicznej za zmianą sposobu i stylu uprawiania nauk społecznych oraz wskazuje na nowe możliwości pracy edukacyjnej z nauczycielami.

Niniejsza książka ma charakter studium teoretyczno-empirycznego. Zaprezentowałam w niej wiele kwestii, które dotychczas nie były w ogóle lub przynajmniej w zadowalającym stopniu dostrzegane i doceniane na gruncie pedeutologii, a niejednokrotnie były marginalizowane lub wręcz pomijane w rozważaniach

¹ Zob. J. Madalińska-Michalak, *Nauczyciel*, s. 963–964.

nad nauczycielem i jego zawodem. W świecie pełnym zmian i kryzysów, wyznaczonym przez złożoność, niepewność i wieloznaczność, w świecie, który ostatnio niesie ze sobą nieznanne nam dotąd zagrożenia i przyśpieszenie w zakresie życia społecznego, politycznego, gospodarczego czy kulturowego, wielką nadzieję upatruje się w edukacji i nauczycielach. We współczesności, w której świat polityki, mediów, techniki, pracy, rodziny czy życia publicznego poddawany jest ciągłej ocenie i krytyce, wymaga się od szkoły, aby przyczyniała się do lepszego zrozumienia zachodzących wokół zmian oraz potrafiła podążać za nimi, a nawet je wyprzedzać. Kluczową rolę w szkole odgrywają nauczyciele, od których oczekuje się kwalifikacji niezbędnych do działania w całkowicie odmiennych warunkach oraz umiejętności stawiania czoła wyzwaniom teraźniejszości i przyszłości.

Nowe realia funkcjonowania szkoły i wyzwania, wobec których staje szkoła, zachęcają do postawienia pytań chociażby o to, jak obecnie należy myśleć o edukacji szkolnej i wartościach, które ma ona oferować, jak myśleć o szkole oraz przypisanych jej zadaniach, jak myśleć o nauczycielu, jego pracy, o specyfice wykonywanego przez niego zawodu oraz o wyzwaniach, z którymi ma się mierzyć, jacy nauczyciele są nam dziś potrzebni, co powinno ich opisywać, jak wygląda stan i dynamika zmian w zawodzie nauczyciela oraz jak kształtują się warunki pracy nauczyciela. Pytania o edukację, nauczyciela i jego profesję można by mnożyć. Niemniej jednak znamienne jest to, że współcześnie, gdy mówimy o nauczycielu, to samo znaczenie słowa „nauczyciel” wydaje się oczywiste, stąd w wielu pracach specjalistycznych z zakresu pedagogiki i nauk jej pokrewnych nie jest ono w ogóle przybliżane, a pytania o to, kim jest nauczyciel, jakie są podstawy pracy nauczyciela i w czym wyraża się specyfika jego pracy i zawodu, którego jest reprezentantem, czy pytania o to, co kryje się za rolą społeczną nauczyciela i jak nauczyciele odgrywają swoje role, wydają się niektórym wręcz trywialne. Tymczasem wyróżniki tego zawodu, a zwłaszcza stanowiąca o jego sile i istocie problematyka wartości oraz ściśle z nią powiązana problematyka uznawanych za obowiązujące norm i ocen domagają się rozległych badań, w tym badań nad aksjologiczno-prawnymi uregulowaniami i etyką zawodu nauczyciela. Delikatna materia pracy nauczyciela, jaką jest uczeń, złożoność natury działania pedagogicznego nauczyciela, jak i jego szeroko rozumianego środowiska pracy, stawiają nauczyciela w sytuacjach, które wymuszają na nim nieustanne dokonywanie wyborów i podejmowanie decyzji, połączonych z refleksją na temat skuteczności i etyczności jego działań, których miarą powinien być rozwój jego wychowanka. Sytuacja jest o tyle wymagająca, że począwszy od pierwszej połowy 2020 roku wszyscy zaczęliśmy funkcjonować w nowych, niespodziewanych i nieprzewidywalnych realiach. Wydarzenia związane z pandemią COVID-19 jeszcze bardziej odślniły słabości polskiego systemu edukacji i jednocześnie pokazały, na co należałoby położyć nacisk w jego reformowaniu oraz jak ważna jest rola nauczyciela i jak niezbędne są badania naukowe koncentrujące się na pracy nauczyciela, realiach, w jakich przychodzi pracować nauczycielom oraz sytuacji dotyczącej nauczycieli w Polsce i ich zawodu z uwzględnieniem odniesień zarówno do współczesności, jak i do przyszłości.

Niniejsza rozprawa składa się z pięciu dopełniających się rozdziałów. W pierwszym z nich, zatytułowanym *Zawód: nauczyciel*, przedstawiam w ujęciu historycznym zasadnicze kwestie związane z pracą nauczyciela i z kształtowaniem się jego zawodu. Następnie omawiam przyjęte w naszym języku znaczenia terminów „nauczyciel”, „zawód”, „zawód nauczyciela”, „profesja” i „profesjonalista” oraz prezentuję autorską definicję nauczyciela, wskazując na wielowymiarowość w podejściu do myślenia o tym, kim jest nauczyciel i jak można opisywać zawód nauczyciela. Zasadniczą część prowadzonych rozważań stanowi namysł nad specyfiką zawodu nauczyciela we współczesności. Przedstawiam tutaj autorski model *differentia specifica* zawodu nauczyciela. Proponując ten model, kierowałam się moimi wieloletnimi studiami nad zawodem nauczyciela, stanem literatury przedmiotu i wyzwaniem współczesności, w obliczu których stoi ten zawód. W prezentowanym modelu pokazuję, że zawód nauczyciela we współczesności powinny opisywać takie jego konstytutywne *differentia specifica*, jak te, że jest to zawód:

- 1) o doniosłym znaczeniu społecznym,
- 2) związany z wysokimi oczekiwaniami społecznymi,
- 3) z natury twórczy, o wysokim stopniu samodzielności, autonomii i odpowiedzialności,
- 4) wymagający profesjonalistów ukierunkowanych na ciągły rozwój zawodowy i wzajemne uczenie się,
- 5) współzależny z najwyższymi standardami etycznymi.

Przedstawione w tym rozdziale dociekania i przyjęte ustalenia mają, jak zakładam, istotne znaczenie dla lepszego rozumienia złożoności zawodu nauczyciela i wyzwań, z którymi mierzą się jego wykonawcy.

W rozdziale II, zatytułowanym *Nauczyciele w Polsce*, przedmiotem analizy uczyniłam stan i dynamikę zmian w zawodzie nauczyciela w Polsce. Wykorzystując dane Ministerstwa Edukacji Narodowej z Systemu Informacji Oświatowej na dzień 30 września 2019 roku, które pozyskałam na potrzeby prezentowanych w tym rozdziale badań własnych, przedstawiam w ujęciu statystycznym obraz ogólny polskich nauczycieli pracujących w publicznych szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych oraz szczegółowe charakterystyki nauczycieli pracujących w przedszkolach, szkołach podstawowych, samodzielnych szkołach ponadpodstawowych i w placówkach oświatowo-wychowawczych. W drugiej części tego rozdziału przedstawiam analizy dotyczące warunków pracy nauczycieli ze zwróceniem szczególnej uwagi – ze względu na dane, którymi dysponowałam – na warunki zewnętrzne rozpatrywane z poziomu makrospołecznego, a zwłaszcza wpisujące się w nie czynniki prawno-ekonomiczne i prawno-organizacyjne. Przedmiotem omówienia uczyniłam kwestie dotyczące organu prowadzącego szkoły, w których są zatrudnieni badani nauczyciele, formy zatrudnienia, stanowisk pracy i dodatków funkcyjnych oraz wynagrodzenia nauczycieli. Czynniki te w pewnych okolicznościach stanowią o atrakcyjności zawodu nauczyciela.

Rozdział III, *Nauczyciel w świetle prawa*, pomaga zrozumieć złożoność pracy nauczyciela z punktu widzenia prawa, które reguluje funkcjonowanie szkół, pla-

cówek oświatowych i pracujących w nich nauczycieli. Podstawą prowadzonych tu rozważań jest przegląd obowiązujących, w szczególności od 2016 roku, ustaw z obszaru spraw edukacyjnych i towarzyszących im rozporządzeń wykonawczych oraz analiza danych dostępnych w bazie danych Systemu Informacji Oświatowej i danych Ministerstwa Edukacji Narodowej. Podjęte w tym rozdziale kwestie obejmują bardzo szerokie spektrum spraw i szczegółowych aktów prawnych. Ich znajomość i właściwe wykorzystywanie w bieżącej działalności szkoły i w pracy nauczyciela mówią o jego kompetencjach prawnych oraz umiejętności przestrzegania i stosowania prawa w realizacji przypisanych mu zadań. W sytuacji ciągłych zmian w oświacie kompetencje prawne nauczyciela wymagają nieustannego poszerzania i uaktualniania wiedzy m.in. z zakresu prawa oświatowego. W rozdziale tym w pierwszej kolejności przybliżam podstawowe pojęcia: prawa, systemu prawa, normy postępowania, normy prawnej, przepisu prawa i prawa oświatowego, a także omawiam ich źródła, zasady i gałęzie oraz ich zastosowanie w szkole. Następnie przedstawiam kwestie dotyczące prawa regulującego funkcjonowanie konkretnej szkoły, a zatem prawa wewnątrzszkolnego ze zwróceniem szczególnej uwagi na problemy odnoszące się do szkoły jako jednostki organizacyjnej systemu edukacji i finansów publicznych oraz do szkolnego aktu prawnego, jakim jest statut szkoły, i jego potencjalnych postanowień w obszarze etyki. W drugiej części tego rozdziału prezentuję analizy dotyczące odniesień prawnych do zawodu nauczyciela w Polsce oraz uwarunkowań dodatkowych, związanych z wykonywaniem przez kwalifikowanych nauczycieli zadań na stanowiskach kierowniczych w szkołach. Pokazuję kogo, według polskiego ustawodawcy, można uznać za nauczyciela i jakie wraz z tym wymagania kwalifikacyjne musi spełnić określona osoba, aby uzyskać ten status, jakie są obowiązki nauczycieli, jakie są podstawy nawiązania, zmiany i rozwiązania stosunku pracy. Obok tych kwestii omawiam także nagrody, odznaczenia i inne uprawnienia nauczycieli. Osobną uwagę poświęcam problematyce odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli i przepisom regulującym warunki pracy nauczyciela.

W rozdziale IV, noszącym tytuł: *Nauczyciel w świetle etyki*, skupiam się na aspekcie normatywnym (teoretycznym, formalnoprawnym) i aspekcie praktycznym (realizacyjnym, sprawczym) etyki zawodu nauczyciela. Ukazane tutaj treści dotyczą takich zasadniczych zagadnień, jak odpowiedzialność zawodowa nauczyciela, dylematy etyczne nauczycieli i kodeks etyki zawodu nauczyciela. Analiza tych zagadnień została poprzedzona przybliżeniem istoty i sposobu rozumienia etyki tego zawodu. Podjęte w tym rozdziale kwestie należy uznać za ważne zarówno z punktu widzenia profesjonalnego odgrywania ról przez nauczycieli, jak i ich tożsamości zawodowej, identyfikacji z zawodem i dbałości o sam zawód. Tworzą one podstawy etyki zawodu nauczyciela. Przedstawiane tutaj wyniki badań dotyczących dylematów etycznych pokazały, że podejmując decyzje, nauczyciele zmuszeni są do stałego dokonywania wyborów w sferze konkurujących ze sobą lub wręcz sprzecznych wartości. Z kolei badania dotyczące kodeksu etyki zawodu nauczyciela ukazują miejsce i rolę kodeksu w zawodzie nauczyciela, stanowisko polskich nauczycieli na temat samej potrzeby istnienia takiego kodeksu, jego umo-

cowania prawnego oraz potencjalnej skuteczności. Pisząc o zawodzie nauczyciela i o wyzwaniach, z którymi mierzą się nauczyciele w świetle etyki ich zawodu, zasadniczą rolę przypisuję odpowiedzialności zawodowej nauczyciela. Przedmiotem omówienia czynię zarówno odpowiedzialność w wymiarze pozytywnym, dotyczącą jej źródłowego rozumienia, jak i odpowiedzialność prawną, którą nauczyciel niejako najsilniej odczuwa wówczas, gdy przekracza regulujące jego pracę normy prawa czy wręcz łamie prawo. Warto zauważyć, że problematyka odpowiedzialności prawnej nauczyciela praktycznie jest nieobecna w badaniach empirycznych dotyczących funkcjonowania nauczyciela w zawodzie. Tymczasem, jeśli chcemy mieć pełniejszy obrazu zawodu nauczyciela i sposobów funkcjonowania nauczycieli w zawodzie, tego rodzaju badania – obok badań nad odpowiedzialnością moralną nauczyciela, zwłaszcza odpowiedzialnością wobec siebie i innych – należy traktować jako wręcz nieodzowne. Zgłębiając kwestię odpowiedzialności prawnej nauczycieli w naszym kraju, przedmiotem analizy badawczej uczyniłam orzecznictwo organów dyscyplinarnych dla nauczycieli i orzecznictwo sądów powszechnych w sprawach już nie tylko naruszenia dyscypliny zawodu, ale także łamania prawa przez nauczycieli w związku z wykonywaną przez nich pracą. Zastosowaną tutaj metodą była metoda kazuistyczna. Pozwoliła ona na analizowanie przykładów odpowiedzialności nauczyciela związanej z ponoszeniem konsekwencji za przekroczenie przez niego ustalonych norm prawnych. Przedstawione w tym rozdziale przypadki dowodzą, że nawet przepisy prawa nie stanowią przeszkody w sprzeniewierzeniu się godności zawodu nauczyciela, w tym normom etycznym, przez nieliczną, ale znamionną grupę nauczycieli. Podstawą przedstawianych tutaj analiz, zwłaszcza tych dotyczących dylematów etycznych i kodeksu etyki zawodu nauczyciela, były przeprowadzone przeze mnie w latach 2016–2018 badania w ramach projektu „Etyka w systemie edukacji w Polsce i w wybranych krajach świata zachodniego (Niemcy, Wielka Brytania, Hiszpania, Portugalia, Francja, USA, Norwegia, Finlandia)”. Projekt sfinansowano ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Badania dotyczące dylematów etycznych po raz pierwszy przeprowadziłam w roku 2009², a następnie powtórzyłam w ramach realizacji wyżej wskazanego projektu.

W rozdziale V, *Spojrzenie w przyszłość*, kierując się przedstawionymi w rozdziałach I–IV ustaleniami dotyczącymi specyfiki zawodu nauczyciela, regulacji prawnych i wyzwań etycznych dotyczących pracy nauczyciela wraz z ustaleniami oddającymi obraz nauczyciela w naszym kraju, ukazuję swoistość profesjonalizmu w zawodzie nauczyciela i atrakcyjności tego zawodu. Prezentuję tutaj autorską definicję atrakcyjności zawodu nauczyciela, przywołuję mierniki pozwalające odnieść się do owej atrakcyjności i siedem zasadniczych wyzwań, którym należy stawić czoła, aby móc wzmocnić zawód nauczyciela. Wśród wyzwań wyróżniłam takie, jak: społeczny odbiór zawodu, intensyfikacja pracy nauczyciela, starzenie się populacji nauczycieli i feminizacja zawodu, niedobór lub nadmiar nauczycieli, ograniczone możliwości w zakresie rozwoju kariery zawodowej, odchodzenie

² Zob. J. Madalińska-Michalak, *Dylematy etyczne w pracy nauczyciela*.

nauczycieli z zawodu oraz niedobór studentów na kierunkach nauczycielskich (w tym najbardziej obiecujących kandydatów na nauczycieli). W rozdziale tym wskazuję na kierunki działań niezbędnych, aby móc sensownie myśleć o kształtowaniu polityki edukacyjnej i tworzeniu warunków dla rozwoju zawodu nauczyciela w naszym kraju i pracujących w nim osób. Zawód ten, dzięki swojej specyfice oraz oferowanym warunkom zatrudnienia i pracy, powinien móc przyciągać do siebie osoby o wysokim potencjale oraz zatrzymywać najbardziej wykwalifikowanych nauczycieli z dobrze rozwiniętymi kompetencjami różnego rodzaju, w tym z kompetencjami etyczno-prawnymi. Rozważania zawarte w tym rozdziale kierują uwagę w stronę wartości budujących zawód i pozycję nauczyciela w społeczeństwie oraz w stronę edukacji nauczyciela.

Do książki dołączono Zakończenie, Bibliografię oraz Spis tabel i Spis rysunków.

Przedstawione w niniejszej pracy ustalenia teoretyczne i badania empiryczne mają pomóc w podjęciu namysłu nad istotą zawodu nauczyciela i społecznego znaczenia jego pracy oraz nad przygotowaniem nauczycieli do konfrontacji z problemami etycznymi, z pytaniami i rozważaniami dotyczącymi samych pryncypiów zawodu i jego wykonywania. Zakładam, że prowadzone tutaj rozważania są ważnym krokiem w procesie rozumienia i zwiększenia świadomej odpowiedzialności związanej z rolą nauczyciela, z jego sytuacją zawodową i egzystencjalną. W książce pokazuję, że nie ma żadnych substytutów, które zastąpiłyby rozwój nauczyciela jako osoby powołanej do służenia na rzecz dobra wspólnego i funkcjonującej w określonych warunkach społeczno-zawodowych. Nie ma żadnych substytutów, które czyniłby nauczyciela osobą zdolną do podejmowania etycznych decyzji co do sposobu postępowania. Ostatecznie każdy nauczyciel jest odpowiedzialny za wykonywanie pracy w taki sposób, aby spełniała ona wymogi etyczno-prawne. Można oczywiście założyć, że im lepiej nauczyciele są przygotowani do realizacji różnorodnych zadań, tym lepsza będzie ich praca, tym bardziej etycznie będą postępować.

Przeżywany obecnie „renesans” zainteresowań osobą i pracą nauczyciela świadczy o zapotrzebowaniu na nauczyciela profesjonalistę, rozumiejącego kierunki przemian i uczestniczącego w nich. O takiego nauczyciela upomina się Henryka Kwiatkowska³ w swoich publikacjach naukowych, które wskazują na potrzebę odejścia od roli nauczyciela ograniczonego do klasy szkolnej na rzecz usytuowania go w szerszej perspektywie kulturowej. U podstaw wszelkich działań nauczycielskich powinna tkwić postawa otwartości na krytyczną refleksję nad sobą, pracą, zawodem i społeczeństwem. Przyjęcie takiej postawy pozwala na uzyskanie wglądu w rzeczywiste życie i pracę nauczycieli, w jej warunki i wpływy, jakim podlega ta praca. Pozwala to na uczenie się ze świadomością kontekstów społecznych, kulturowych i politycznych, w których praca nauczycielska jest osadzona. Pozwala także – poprzez ujawnianie, zgłębianie i kwestionowanie uprawomocnionych form społecznych i kulturowych – na otwieranie przestrzeni troski, a wraz

³ Zob. H. Kwiatkowska, *Potrzeba nowego usytuowania nauczyciela w kulturze a problem nauczycielskiej tożsamości*, s. 72.

z tym otwarciem daje szansę na poszerzenie pola odpowiedzialności nauczycieli i na zaangażowane uczestnictwo w dyskursie toczącym się wokół edukacji.

Na polskim rynku wydawniczym – pomimo, że zawód nauczyciela cieszy się powszechnym zainteresowaniem i ma bogatą tradycję – trudno o książki podejmujące wprost problematykę podstaw prawa i etyki zawodu nauczyciela. Tymczasem sama tradycja związana z zawodem nauczyciela przestaje wystarczać, zwłaszcza w świetle złożoności świata, w którym przychodzi nauczycielom pracować. Stąd też należy podejmować próby opracowania podstaw prawa i etyki zawodu, etyki zdolnej sprostać wyzwaniom współczesnego świata. Niestety, mimo ogromnego zainteresowania nauczycieli i studentów moralnym wymiarem swej profesji, rozwój badań dotyczących etyki zawodu nauczyciela nie przebiega tak pomyślnie, jak chociażby rozwój badań nad etyką zawodu lekarza, prawnika czy dziennikarza.

Mam nadzieję, że niniejsza książka okaże się ważna w rozwoju wielu subdyscyplin pedagogicznych, a zwłaszcza w rozwoju pedeutologii. Mimo znacznego w ostatnich latach zainteresowania naukowego różnorodnymi kwestiami związanymi z nauczycielem i jego zawodem, problematyka pedeutologiczna wciąż jest otwarta – pojawiają się nowe pytania, które wymagają odpowiedzi bądź też dotychczasowe rozwiązania problemów jawią się jako niezadowalające i wymagające rewizji, co sygnalizuje tytułowe zagadnienie niniejszej książki. Jestem przeświadczona, że książka ta wnosi znaczący wkład w dydaktykę nauczania etyki zawodu nauczyciela, a także oferuje nowe spojrzenia na etykę zawodową poprzez aktualne odczytania głównych prac z zakresu filozofii i pedagogiki, pozwalających na budowanie fundamentu dla rozważań z zakresu etyki zawodu nauczyciela. Prowadzone tu rozważania nad wzmocnieniem zawodu nauczyciela kierują naszą uwagę w stronę edukacji nauczycieli, która czerpie inspiracje ze współczesnych teorii rozwoju i uczenia się osoby dorosłej oraz z koncepcji przejścia od zawodu do profesji. Przygotowanie nauczycieli do pracy jako profesjonalistów powinno być równoznaczne z uświadomieniem im, że „wszelkie na serio realizowane profesjonalne zaangażowanie jest równoznaczne z uwikłaniem w problemy dotyczące pryncypiów etycznej bądź innej natury, których to problemów nikt nie jest w stanie *definitywnie* rozstrzygnąć”⁴. Problemy tego rodzaju powinny być rozwiązywane w toku „merytorycznej dyskusji i debaty prowadzonej pomiędzy kierującymi się poczuciem odpowiedzialności i odpowiednio wyedukowanymi profesjonalistami”⁵. Dobra edukacja nauczycieli powinna sprzyjać rozwijaniu ich kompetencji w podejmowaniu decyzji i dokonywaniu rozstrzygnięć istotnych etycznie.

Ufam, że prezentowana książka nie tylko będzie inspirować do dalszych naukowych dociekań, ale także przyczyni się do głębszego namysłu nad rozwiązaniami praktycznymi, zwłaszcza tymi, które dotyczą szeroko rozumianej eduka-

⁴ D. Carr, *Professional Education and Professional Ethics*, s. 45, cyt. za A.M. Kaniowski, *Etyka i pedagogika. Etyczne aspekty pracy nauczyciela: wyzwania dla profesjonalizmu nauczycielskiego*, s. 15.

⁵ Ibidem.

cji nauczyciela, wprowadzania go do zawodu i wspomagania go w jego rozwoju oraz kształtowania warunków na rzecz uczynienia zawodu nauczyciela zawodem atrakcyjnym. Rozwiązania tego rodzaju mogą przyczynić się do owocnych zmian polskiej szkoły i doskonalenia praktyki edukacyjnej nauczycieli. W książce uwzględniłam najbardziej znaczące współcześnie podejścia do zawodu nauczyciela i etyki tego zawodu, będące jednocześnie w centrum zainteresowań badań międzynarodowych.

Kierując się stanem literatury przedmiotu i wyzwaniem współczesności, w obliczu których stoi zawód nauczyciela, starałam się uwypuklić zagadnienia, które silnie angażują, bądź powinny angażować, dzisiaj naukowców zajmujących się nauczycielem i zawodem nauczyciela, w tym podstawami prawa i etyką tego zawodu. Z pewnością poruszane zagadnienia wymagają dalszych analiz i studiów, gdyż podejmowana problematyka jest niezwykle bogata, stąd trudno byłoby w jednej książce wyczerpać temat.

Adresatami książki, obok naukowców, są wykładowcy akademicki, którzy kształcą przyszłych nauczycieli, realizując między innymi przedmioty „Etyka zawodu nauczyciela” i „Podstawy prawa oświatowego”, a także nauczyciele praktycy, dla których praca jest wyborem określonej postawy życiowej i wyzwaniem, jakiemu chcą sprostać jak najlepiej, oraz studenci kierunków nauczycielskich, którzy chcą pracować w zawodzie nauczyciela i poświęcać się tej pięknej, a zarazem trudnej i odpowiedzialnej profesji.

Mam nadzieję, że książka będzie pomocna w studiach dotyczących podstawowych problemów pedeutologicznych, w poszerzaniu wiedzy o podstawach prawnych i etyce zawodu nauczyciela oraz przyczyni się do rozbudzenia pragnienia dalszego poszukiwania i pogłębiania tej wiedzy, zachęci nauczycieli do ambitnej pracy, do podejmowania działań twórczych, do krytycznego namysłu nad własną rolą zawodową, a naukowców do dostrzegania nowych obszarów badawczych dotyczących nauczyciela, profesjonalizmu w zawodzie nauczyciela, specyfiki tego zawodu oraz prawno-etycznego wymiaru pracy nauczyciela.

* * *

Bardzo serdecznie dziękuję Recenzentkom wydawniczym niniejszej książki – Pani prof. zw. dr hab. Urszuli Ostrowskiej i Pani prof. zw. dr hab. Wandzie Dróźce za gruntowne prześledzenie toku moich wywodów, za docenienie walorów tej książki oraz niezwykle cenne i inspirujące uwagi dotyczące zmian i uzupełnień, które pozwoliły nadać tej rozprawie ostateczny kształt.

Szczególne słowa podziękowania kieruję do moich najbliższych, których nie ominęły niedogodności, jakie wnosi do życia rodzinnego żmudna praca naukowa. Z całego serca dziękuję moim przyjaciółom za ich życzliwą obecność i wsparcie, za utwierdzenie mnie w przekonaniu o potrzebie realizacji podjętych badań oraz za wszelką pomoc, która przyczyniła się do powstania niniejszego studium.

Łódź–Warszawa, 30 maja 2021 roku